

נראדה אור

פרשת לך לך תשפ"ד

גליין קצה שנה ד

באור רבוה"ק מלעכוויטש קוידענע

{ שניני אור }

בפרשה זו כבר זורח אורו של איתן האזרחי - אברהם אבינו, משל לאדם שהיה עובר בדרך וראה בירה דולקת אמר תאמר שהבירה בלא מנהגים... הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם.

אברהם אבינו בא לאמונתו על ידי חקירה, אך מאז הציץ עליו הקב"ה ועמד בנסיגות האמונה, נחקקה האמונה בקרבו כהרגשה טבעית שאין צורך לחקור אחריה ולבחון את קיומה. ואף זרעו אחריו ירשו טבע זה להאמין בבורא עולם בפשטות ובתמימות בלא דרישה וחקירה.

רק מה - על אף שהאמונה טבועה בנפשנו, לא תמיד מורגשת ומאירה היא בנו בחיי היום היום, תפקידנו אם כן לבוא למצב בו תהא האמונה חיה בקרבנו, להפוך אותה לדבר מוחשי המנחה ומנהל אותנו בכל צעד ושעל.

הדרך לכך - שח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, על ידי עבודת התפלה. בעת עומד היהודי בתפלה לפני בוראו, מודה ומהלל לשמו, מתפעל מכבודו והדר גדלו ומבקש ממנו צרכיו מתוך הכרה שלו לבדו ראוי להתפלל ולבקש, נעשית האמונה בנפשו למציאות שיש בה ממש. ובלשון הספה"ק: נעשית היא אצלו למושכל ראשון בכל דבר וענין.

בתקופה זו מתייטרים ישראל מבני ישמעאל ימ"ש, שמו של ישמעאל מורה על עבודת התפלה. כך בפשטות הכתוב בפרשתנו וקראת שמו ישמעאל כי שמע ה' אל ענין. בפרקי דרבי אליעזר איתא כי נקרא שמו ישמעאל כי ישמע א-ל זעקת בני ישראל שיתענו תחת ידו ל"ע. וממך אדמו"ר האמצעי זי"ע איתא שעל ישמעאל נאמר בתורה כי שמע ה' אל קול הנער באשר הוא שם. ונקרא שמו ישמעאל על כי אם שמע הקב"ה תפלתו, כל שכן שישמע קול תפלת בני ישראל - קל וחומר בן הגבירה מבן השפחה.

תקופה זו בה סובלים אנו מבני ישמעאל אמורה להוביל אותנו לעבודת התפלה, להשקיע מעט יותר כח ומח בתפלתנו, וכפי שציטט כ"ק אדמו"ר שליט"א ברד"ר בשבת שעברה דברי הפרי הארץ (פר' וישב) כי אם מתפלל האדם כמצות אנשים מלומדה אינו בא על ידה לתכלית המבוקשת - להדבק בהשם יתברך. תפלה נכונה פירושה ניתוק מכל עסק וענין וכניסה מושלמת לתיבות התפלה - בא אתה וכל ביתך אל התיבה.

לדעת הרמב"ן עיקר מצות תפלה דאורייתא היא הלא בעת צרה, בזמן שכזה ביכלתנו להתפלל מתוך הכרה אמיתית ש'מבלעדי עוזך ועזרתך אין עזרה וישועה, ומי יתן והרגשה זו תלוה אותנו בתפלותינו גם כאשר נצא במהרה מצרה לרוחה.

{ זנרות קודש }

המשכת אורו יתברך בעולם על ידי האבות הקדושים וזרעם

שבשמונה עשרה - ברכת אבות היא שבח אברהם וברכה שניה - גבורות היא שבח הבורא. וכן פירש"י על הפסוק (דברים לג, א) 'ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו' וגו', פתח תחלה בשבחו של מקום ואחר כך פתח בצרכיהם של ישראל ובשבח שפתח בו יש בו הזכרת זכות לישראל. כלומר שהיו דברי מרע"ה בדרך לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך תפלל (ברכות לב), והזכיר בתחלה שבח ישראל כענין ברכת אבות שבשמונה עשרה.

והטעם בזה כי השבח הגדול ביותר להשם יתברך מה שנתן לברואיו קרוצי חומר רשות וכח להמליכו ולהמשיך אלקותו בעולם, ומסר להם הנהגת כל העולמות להמשיך מהם אורו יתברך עד לעוה"ז כפי עבודתם בזה העולם. והוא ענין ברכת אבות שבהם בחר השם יתברך להיות זרעם האומה המיוחדת לו להמשיך אורו יתברך בעולם, כמאמר רז"ל (ברכות טז) אין קורין אבות אלא לשלשה, כי המה תחילה ושוורש עבודת עם בני ישראל בהמשכת אורו יתברך מעולמות שלמעלה עד לעוה"ז.

לכך אמרו חז"ל (עבודה זרה ט). שעד אברהם אבינו היו שני אלפים תוהו, כי עדיין לא בא העולם לתכלית בריאתו, ומעת בוא אברהם אבינו לארץ ישראל החלו שני אלפים תורה אף שעדיין לא ניתנה התורה בפועל, כי מעת בואו למקום המובחר להמשכת אלקותו יתברך בעולם משרשו למעלה, החל העולם לבוא לתכליתו שהוא המשכת אלקותו יתברך על ידי התורה.

המשכת אור ה' בכל המדות בכח האבות

והנה האבות הקדושים המשיכו אלקותו יתברך בעולם כל אחד לפי בחינתו, אברהם בבחינת חכמה יצחק בבחינת בינה ויעקב בבחינת דעת, והוא פנימיות הכונה בתפלה 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב', היינו כח האבות לזרעם אחריהם להמשיך אלקותו יתברך בחכמה בינה ודעת. כי יש כמה אופנים בהמשכת אלקותו יתברך על ידי עבודת האדם, ובכל עת יש להמשיך אורו יתברך על ידי התנהגות במדה שרצונו יתברך לנהוג בה בעת הזאת, אם בחכמה בינה ודעת ואם בשאר המדות חסד גבורה תפארת וכו' הנמשכים מחב"ד והכל בכח האבות הקדושים.

המשך בעמוד ג <<<

ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וגו', ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה (יב, א-ב).

ברש"י ושם אעשך לגוי גדול וכאן אי אתה זוכה לבנים ועוד שאודיע טבעך בעולם, לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים וכו'. דבר אחר 'ואעשך לגוי גדול' זהו שאומרים אלקי אברהם, 'ואברכך' זהו שאומרים אלקי יצחק, 'ואגדלה שמך' זהו שאומרים אלקי יעקב, יכול יהיו חותמין בכולם ת"ל 'והיה ברכה' בן חותמין ולא בהם.

המשכת אורו יתברך בעוה"ז מעולמות שלמעלה

יש לבאר ששני הפירושים מכוונים לענין אחד, כי הבורא יתברך ברא עולמו באופן שהעולם שלמטה מכוון כנגד עולם שלמעלה, כמאמר רז"ל (מדרש מעשה עשרה הרוגי מלכות) כל מה שיש למטה יש למעלה, וכן דרשו על הכתוב (שמות טו, יז) 'מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידך', מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה, היינו שכל מציאות בעוה"ז יש לו שורש למעלה שממנו נשפע חיותו.

ברמח"ל (ספר משכני עליון) איתא שיש כמה מדרגות בהשפעת אורו וקדושתו יתברך בעולמות שלמעלה, והמקומות למעלה המאיר בהם יותר אורו יתברך מכוונים כנגד המקומות המקודשים בעוה"ז, המקום שנשפע בו אורו יתברך משאר מקומות מכוון כנגד ארץ ישראל, המקום המקודש ממנו כנגד ירושלים, המקודש ממנו כנגד בית המקדש והמקודש מכולם כנגד קודש הקדשים.

במקומות אלו באפשרי לגלות אורו יתברך ביותר בעוה"ז, ולכך נתן הקב"ה ארץ ישראל לאבות הקדושים ולזרעם אחריהם, כי כל תכלית הבריאה בשביל ישראל שבעבודתם ומעשיהם ימשיכו ויגלו אורו יתברך בעולם, ותהא תלויה בהם כל הנהגת העולמות שלמעלה ושלמטה, וארץ ישראל היא מקום המובחר להמשיך אורו יתברך משרשה למעלה על ידי עבודתם.

שבח המקום שנתן לישראל כח להמשיך אלקותו זהו מה שאומרים בתפלה 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב', דאיתא במדרש תנחומא (פרשת סימן ה) 'והיה ברכה' - שברכתך קודמת לברכתך בתחלה אומרים מגן אברהם ואח"כ מחיה המתים. כלומר ברכה ראשונה

קניני הנפש מתוך יגיעת העבודה

ואת הנפש אשר עשו בחרן (יב, ה).

עבודת הבורא הנעשית מתוך קושי ויגיעה נשרשת ועושה רושם בנפש האדם. וזהו 'את הנפש אשר עשו בחרן', קניני הנפש שנעשו בזמן קושי וחרון - אף שהוצרך ליגיעה רבה בעבודתו.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, לך לך תשפ"ד, ליל שבת

הוֹלֵךְ וְאוֹר

עיונים לאור דברי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עבודת התפלה

[יז]

תפלה בעת צרה – א-ל ארון על כל המעשים

לית אנא מוכר סוכרי מן בריי – למרות שנדמה כי זה חסר סיכוי כמעט על פי דרך הטבע, עם היות הדברים נראים לעין כבלתי ניתנים להשגה – לית אנא מוכר סוכרי מן בריי – אינני מאבד את תקוותי ובטחוני האיתן שיעורני השי"ת.

דיבורים אלו – מספרים לנו חז"ל הקדושים, נאמרו על ידי כל האבות, מי בלשון זה ומי בלשון אחר אך קוטבם אחד הם, אין אנו מביטים על המציאות הנראית לעינים כרגע, כי בוטחים אנו באלקים חיים שהוא המוליכנו בשבילי העולם, אין יחידות כמוהו בשום פנים והוא לכדו אלקינו.

האבות הקדושים הכינו וסללו דרך ומסלה לכל איש ישראל, בפרט ובכלל, לעבור את מיצרי הגלות המר מתוך שלוה וביטחון, בריאות הנפש ורוגע, על ידי הביטחון המוחלט בחי וקיים נורא ומרום.

היות שכבר זמן רב אנו זוכים לעסוק במסכת תפילה במסגרת זו. ע"כ בעקבות המאורעות האחרונים נפסיק קמעא מהתבוננות בהמשך סדר התפילה ונעניין מעט במהותה של תפלה בעת צרה. ידועים לכל דברי הרמב"ן החולק על הרמב"ם וסובר שתפלה בזמן הזה היא מצווה דרבנן, אך מ"מ בעת צרה מסכים הרמב"ם עם הרמב"ם שהתפלה מצוה מן התורה היא.

התפלה בעת צרה – הרי מובן לכל בר דעת מעלתה, היא ההכרה כי מבלעדיי"ש אין שום כח ואופן לעשות מאומה. אם כן בצר לנו נפנה אליו והוא יושיענו. דברות קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א נתבאר לנו כי התפלה בעת צרה מעלה ועבודה נוספת יש בה. גילוי והכרה בנפשותינו כי מאתו לא תצא הרעות, שאין רע כלל, ואין הסתר פנים, רק רצונו ית' שנשליך עצמינו עליו לגמרי – ללא שום מחשבה עצמית, ללא פחד ומחשבה מה יעשה אדם לי, אלא גול אל ה' והוא יעשה. זהו אופן התפלה בעת צרה וכשנעמוד בתפלה בצורה זו, נוכל להוושע בתשועת עולמים.

כמאמר זה נפסע בעקבות האבות הקדושים, הם המה האירו נתיבותינו, אבותינו ספרו לנו כי לית אנא מוכר סוכרי מן בריי – אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי – לעינינו נראה כי אין מי שיעזור לנו. אך דווקא בזמן זה, בעת שצר לאיש, בשעה שמרגיש שהעולם כולו סוגר עליו, שם, שם ימצא את בוראו, זה ה' קווינו לו ויושיענו.

אברהם גילה י"ג מכילין דרחמי

על דרך ששמעתי מהמגיד (ממעזריטש) זצלה"ה, שהיה אומר עד אברהם לא היה זקנה (כ"מ פז). להיות מדתו של אברהם מדת החסד הכנוי בשם א-ל, ראשית התקונים מ"ג תקונים דיקנא עלאה, הידוע מספרים, ולא היה אדם לתפס בהידתו עד שבא אברהם והרגיל שמו כפי הבריות לתפסו ית' כמדת החסד ונתגלה תאר וכנוי א-ל ראשית תקוני דיקנא, וזהו עד אברהם לא היה זקנה.

אור המאיר לראש השנה בתד"ה אשרי העם יודעי תרועה

הצמצום והגבורות למען קיום העולם

השי"ת ברא את עולמו יש מאין. עצם הבריאה היא למעלה מגדרי הטבע, כי בגדרי הטבע יש יכול לייצר עוד יש, לדוגמא גרעין קטן יכול להצמיח עוד גרעין, לאדם יכול להוולד בן. מאבנים אפשר לבנות בית, ומעצים לבנות ארון, אך לברוא את האדמה שתצמיח עצים, עלים ופירות – למעלה מדרך הטבע הוא, ברור אפוא כי עצם הבריאה – למעלה מדרך הטבע, אך בהיות שרצה השי"ת שיהיה עולם גשמי שמתוך הגשמיות יעבדוהו ויתנו לו כתר, ולא יתכן עולם גשמי שכל הנהגתו תהיה למעלה מדרך הטבע כמובן, על כן התגלה על העולם הזה בשם אלקים, שהיא הוראה על גבורה וצמצום, ומתוך הגבורה והצמצום יכול העולם להתקיים – בראשית, ברא אלקים, ראשית הבריאה על ידי שם אלקים שעל ידה מתקיימת כל הבריאה.

הדברים ידועים ואין צורך להרחיב בכך, אך נביא משל קטן. הארון נעשה מעץ, אך בכדי שיהפוך העץ לארון יש לכות אותו מחיבורו לאדמה, לאחמ"כ לשייפו, לחתוך ולצבוע, למדוד ולבנות, הרי שבכדי שיעשה העץ הפשוט לארון צריך הוא לעבור ליבון אחרי ליבון, שיוף ועוד קצת

שיוף. למרות שכלפי חוץ זה נראה נורא, העץ היפה כל כך המיתמר לגובה רב, נחתך ונרמס, אך אם יראה האדם את הרהיט היפה שיצא מעץ זה יבין כי מטרת החיתוך היתה למען יעשה העץ את ייעודו – לפאר את הבית ולשמש את האדם.

הארת י"ג מכילין דרחמין על ידי עבודתנו

אם נתבונן בפנימיות הצמצום, הרי שלמרות ששורש הצמצום הוא מהדין, השורש לכל הוא חסד. כי בכדי שהעולם יתקיים היה צריך לעצור את התפשטות החסדים. על כן שם אלקים שתי האותיות הראשונות של שם אלקים הם אל"ף למ"ד שממנו יוצא שם א-ל שמשם זה נשפע רחמים עליונים ביותר, גילוי מידת הרחמים בעולם היא על ידי י"ג מכילין דרחמין – בחינה עליונה הנרמזת בפסוק ה' א-ל רחום וחנון וכו' באר"י ז"ל איתא כי הגילוי הראשון של י"ג מכילין דרחמין היא בתיבת א-ל'.

על כל פנים שורש שם אלקים – למרות שייעודו הוא צמצום ודין, בעצם שרשו חסדים, וכשמתעוררים דינים רח"ל על האדם להתבונן בשורש הדין, להבין כי הוא מגיע ממקור החסדים – בורא כל עולמים ועל ידי זה יתעורר עליו רחמים ומתיק את הדינים.

תפילה בעת שלוה – אמונה

תפילה בעת צרה – בטחון

ראשית נבין את ההבדל בין תפלה שלא בעת צרה לתפלה בעת צרה. נעמד האדם להתפלל לפני קונו, ומבקש מהשי"ת 'אנא! תן לי חיים טובים, תן לי פרנסה, תן בריאות, תן טעם בתורה, הרי האדם ממשיך אמונה על עצמו שכל מה שיהיה עמו הוא מכח ומיד השי"ת, וודאי השי"ת שהוא טוב ומטיב ישפיע עליו כל חסדים נגלים שבעולם.

אך אם מתרגשת על האדם צרה, צרה כללית או צרה פרטית, בין ברוחניות בין בגשמיות, ונעמד האדם לבקש מאת הבורא ב"ה שישלח לו ישועה, מה עומק הבקשה?! הרי השי"ת שלח לו צרה זו, ומה מבקש הוא ממנו שיקח את הדבר שהוא לבדו שלח לו.

אלא כי מגלה הוא בעצמו כי ראשית אכן הבורא ית"ש שלח לי נסיון זה, ואם הוא שלח הרי שמאתו לא תצא הרעות, מוכרח להיות טוב בעבורי, ואם תאמר כיצד הוא טוב אם לעיני בשר הוא נחשב היפך הטוב?! על כרחך שאני – איני יודע מה טוב ומה רע, רק השי"ת מקור הטוב יודע מה טוב ומה רע, אני בוטח בהשי"ת שהוא יודע מה הכי טוב עבורי, ואחרי שאני בטוח שמדובר בטוב בעצם מאחר שאני בידי של הבורא ית"ש, אזי מתגלה גם לעיני בשר הטוב הזה.

ניתן דוגמא. שלמה המלך אמר בחכמתו 'חושך שבטו שונא בנו', כל בר דעת יודע שעל אבא לחנך את ילדיו על ידי הצבת גבולות, העמדת כללים וחוקים שאותם אין להפר בשום אופן, היה והבן מפרס הוא מייסרו אם בשוטים אם במילים. היעלה על הדעת שאותו ילד שבוכה עכשיו מחמת שאביו ייסרוהו מתוך אהבה, מקרה רע קרהו? וודאי שלא! מקרה טוב הוא! כמובן שהכל צריך להיות בשום שכל ומתוך אהבה אמיתית... אך כשיגדל הילד ויבין את משיכות ותאוות עולם הזה, תתגבר אהבתו לאביו יותר ויתר דייקא מחמת שהציב לו אביו גבולות בנועם ובעוז.

התבוננות האדם כי שורש

הצרה היא טוב ממתיקה הדינים

כשהבורא ית"ש מייסרנו, הוא רוצה שנגדל, שנפתח את עינינו לראות נכוחה את המציאות, העובדות הם שמאתו ית' לא תצא הרעות, רק חסדים טובים, סיבת הדין הבאה לאדם הוא בכדי שיתבונן ויידע מי הוא הנותן לו כל זאת, למען דעת כי הכל מאיתו ית' ואין שום דין יורד למטה והכל הוא רק חסדים ורחמים.

זהו בטחון. כפונה האדם בעת צרה להשי"ת שהוא הבורא מציאות זו, ואומר לו: יודע אני שהמצב בו הנני נמצא עכשיו הוא רק כיסוי ולבוש לחסדים, מבקש ובוטח אני בכך שתגלה את החסדים הגנוזים בתוך אותו דין – בטוח האדם שנמצא הוא בידיים טובות, ומבקש מהשי"ת שרק יגלה את החסדים. בתפילה זו מעורר רחמים גדולים עליו וממתיק את כל הדינים.

גילה האר"י ז"ל כי הפנימיות של שם אלקים, האותיות שהם לפני השם שהם – אדכט"מ גימ' ע"ד והוא שם של המתקת הדינים הנרמז בפסוק 'בטחו בה' עדי עד, כי על ידי הביטחון בה, על ידי הידיעה הברורה והמוחשית כי יש לנו על מי להשען והוא אבינו המרחם ומשפיע אך טוב

וחסד עליו, על ידי זה מעורר בנפשו פנימיות שם אלקים, וממתק מעליו כל הדינים.

ביטחוני של אברהם אבינו – אפשר לבירה בלא מנהיג!?

אברהם אבינו משוטט בעולם, מתבונן ומחשב, מי הוא בעל הבירה?! וכי עד אז לא התבוננו אנשים מי ברא עולם מופלא זה?! אברהם היה הראשון שהתבונן בכך!?

אברהם לא היה הראשון שחשב, אך אברהם היה הראשון [מלבד יחידים בדורות הקודמים לו שזכו להשגה מצד נשמתם], שלא נתן לעצמו להתבלבל! אם יש בירה דולקת, הרי שלא אני הדלקתי אותה! לא יתכן שיש בירה בלא מנהיג! אל תתרוצו לי שום תירוצים והסברים!

אם יש איזה מציאות בעולם, חייב להיות שיש כח עליון הממציא! על ידי אמונה פשוטה וברורה זו, בעקבות בטחוני העז באלקים חיים – זכה והתגלה עליו הבורא ברחמים גדולים והוא שורש החסד בעולם עד סוף כל הדורות - **וְלֹא הָיָה אִדָּם לְהַפֵּס בְּחֵידָתוֹ עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְהַרְגִיל שְׂמוֹ כְּפִי הַכְרִיזוֹת לְתַפְסוֹ ית' כְּמִדַּת הַחֶסֶד וְנִתְגַּלָּה תֹאֵר וְכִנּוּי א-ל רִאשִׁית תְּקוּנֵי דִיקְנָא.**

עבודת יצחק אבינו – המתקת הדינים על ידי הבאות

גם יצחק אבינו – שורש הגבורה עמל להמתיק את הדינים על ידי הביטחון בחי עולמים. כדאי בספה"ק 'אמרי נועם'

» המשך דברות קודש מעמוד א'

אמנם יש זמנים שנחשכים עיני השכל ואין מאיר בנפשו גילוי אורו יתברך, ואזי אינו מרגיש בשום מדה שעל ידה יגלה אורו יתברך בעולם. בעת הזאת עצתו אמונה לחזק עצמו באמונה בהשם יתברך שהוא המחיה הכל כמאמר הכתוב (נחמיה ט, י) 'ואתה מחיה את כולם', והוא לבדו מחיה אותה המדה שעליו לנהוג בה עתה. ובאמונה זו יזכה להאיר אורו יתברך בנפשו בכל מצב, אף בעת שהולך חשכים ואין נוגה לו.

מילוי תכלית הבריאה על ידי אברהם אבינו וזרעו

בזה נבוא לביאור הכתוב 'ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך, שבבואו לארץ ישראל יוכל להמשיך אלקותו יתברך מלעילא על ידי עבודתו.

גלות ישמעאל

הרשעה כעשן תכלה

שנים עשר נשיאים יוליד (יז, כ), שנים עשר נשיאים ר"ת עשן, וזה שאנו אומרים (בתפילות ר"ה) וכל הרשעה כלה כעשן תכלה.

בני ישמעאל יהיו עבדים לבני ישראל

עוד אמר, מה שכתוב בתורה אצל ישמעאל (ש) ונתתיו לגוי גדול, הפירוש הוא אתן אותו לישראל לעבדים, כי ישראל נקראו גוי גדול, כדאיתא בחז"ל (ברכות ו) תפילין דמארי עלמא כתיב בהו (דברים ד, ז - ח) כי מי גוי גדול ומי גוי גדול, וזה הפירוש ונתתיו לגוי גדול, ודפח"ח.

פר' ויצא כי הפסוק 'רוממות אל בגרונו' שאומרים בק"ש שעל המיטה רומז על בחינת המתקת הדינים כי גרון בגימ' ג' פעמים אלקים שמורה על תוקף הדינים ו'א-ל' הוא בחי הרחמים היינו שעבודתנו היא להכניס בחי' א-ל לגרון – להמתיק הדינים.

ומבאר שם כי רוממות אל בגרונו נוטריקון בא"ר, על כן עמל יצחק אבינו וחפר באר אחר באר, לעומת קליפת פלשתים שרצו להפריע לצדיקו של עולם להאיר את עבודת הביטחון לכל הדורות ועל ידי כן יומתקו כל הדינים. הם סתמו באר ועוד באר, אך לא ידעו כי האבות הקדושים אינם מביטים על המציאות הגשמית, האבות הק' ראו כל דבר בשרשם ויצחק אבינו – שורש הגבורה ידע והבין כי אף שלכאורה מן השמיים לא חפצים בעבודתו, אך הוא לא התייאש, ודיבק עצמו במידת האין, פעם ועוד פעם עד כי עלה בידו להנחיל לנחלת יעקב את סוד הבאר.

יעקב אבינו גלה את סוד האין

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי. במדרש רבה דרש ר' שמואל בר נחמן פסוק זה על יעקב אבינו בשעה שיצא מארץ ישראל לחרן בעירום ובחוסר כל, ואעפ"כ אמר – לית אנא מובד סברי מן בריי. יעקב אבינו לא אבד אפילו לרגע את תקוותו ובטחוניו בצורו שוודאי יושיעו.

'ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך', וברש"י פירוש ראשון שבארץ ישראל יזכה לבנים ועוד שאודיע טבעך בעולם, כלומר שיזכה לצאת ממנו עם בני ישראל שימלאו תכלית הבריאה בגילוי אלקותו יתברך על ידי עבודתם, ויצא טבעו בעולם שכל הנהגת העולם תהא תלויה בו ובעבודתו.

ובפירוש השני פירש"י 'ואעשך לגוי גדול' - זהו שאומרים אלקי אברהם 'ואברכך' וכו', הוא ענין המשכת אלקותו יתברך על ידי שלשה אבות בחכמה בינה ודעת, אשר על זה אומרים 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב'. יכול היו חותמים כולם תלמוד לומר 'והיה ברכה' - כך חותמין ולא בהם, ענין החתימה הוא שנעשית המדה טבועה בנפש היהודי להמשיך על ידה אלקותו יתברך בעולם בתמידות,

לישמעאל יש יצר הרע גדול מאוד

עוד אמר, אצל אברהם כתוב (יז, י) והפריתי אותך במאד מאד, הפירוש הוא במאד מאד הוה שפל רוח (אבות פ"ד, מ"ז), כמו שאמר (שם יח, כז) ואנכי עפר ואפר, וזה שכתוב אצל ישמעאל (יז, כ) מאד מאד, זה מה שאמרו רז"ל (ב"ר ט, ז) מאד (א, לא) זה היצר הרע, ודפח"ח.

אמרי יעקב (תע"ז)

לא להסיח דעת מקדושת ארץ ישראל ואז אין נמסרים בידי הישמעאלים

צריכים יושבי ארץ הקודש שלא להסיח דעתם כלל מבחינת קדושה עליונה, כדי להיות מחשבתם דבוקה תמיד בה' - באיש העליון. וכשישים כל אחד מיושבי ארץ ישראל אל לבו גודל קדושתה ולא יסיח דעתו מזה כלל, אז בוודאי יפול עליו אימה ופחד מהבורא ב"ה ויעבוד אותו בכל לבבו באמת ובתמים. ואז בוודאי בשימו לבבו בחינה זאת הנ"ל ויעבוד כנ"ל יקויים 'בשנת היובל הזאת' פי' בזכות הזאת' תשובו איש אל אחוזתו'. ואם ח"ו לאו על זה אמר הכתוב 'וכי ימכר איש את בתו' - בת"ו גימטריא זא"ת - הוא ארץ ישראל, ימכור 'לאמה' - שהוא ישמעאל בן האמה. פי' כשלא ישים נגד פניו ולבו בחינת זאת כנ"ל, אז יתמסר לישמעאל בן האמה. 'לא תצא כצאת העבדים' פי' אזי ח"ו אינה מוציאה פירות אפילו כמו שמוציאים העבדים - פי' שאר הארצות שנקראים עבדים לארץ ישראל.

בת עין (פרשת משפטים)

מצות מילה – ברית אהבה

מתוך שיחות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ויש לבאר כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה, שמצות מילה כל עיקרה האהבה והשמחה בהשם יתברך, ולכך עדיין עושין אותה בשמחה דאיתא בפוסקים (עי' שו"ת מהר"ח או"ז סי"א) שיש במצות מילה מצוה תמידית להיות נימול, והמכוון בזה שבכל עת מתעורר על ידה לאהבת ה' ולקיים מצוותיו באהבה ובשמחה, והוא המכוון בדברי רש"י אבל מצוה זו מעידה עליהם לעולם כדאיתא שבשעה שראה דוד עצמו וכו', שנתיישבה דעתו בזכירת מצות מילה המעוררות תמיד אהבת ה' בנפשו.

מתוך דברות קודש בשמחת הברית מילה לבנו כמר חיים יחיאל מיכל ז"ל, כ"ג כסלו תש"ע

קיום המצוה שלא לשם קבלת שכר

ויאמר ה' אל אברהם לך מלאך וממולדתך וגו' ואעשך לגוי גדול ואברכך וגו' (יב א-ב).
ברש"י לך לך, להנאתך ולטובתך ושם אעשך לגוי גדול וכו'.
יש לבאר למאי הוצרך הבורא יתברך להבטיחו כל זאת וכי לא היה עומד בנסיון אלמלא ההבטחה. ועוד כיון שהובטחה לו כל הטובה הזאת הלמאי נחשב זה מעשרה נסיונות.

הביאור כי אחר שידע שיש בקיום מצות הבורא הנאה וטובה עבורו היה יכול לקיים המצוה עבור הנאתו, ובוזה גופא היה הנסיון אם יעשה מה שנצטוו עבור קיום רצונו יתברך או עבור טובת עצמו, ועמד אברהם אבינו בנסיון כנאמר (ד ט) 'וילך אברהם כאשר דבר אליו ה'', ולא היה במעשהו שום נגיעה לעצמו.

בזה יבואר דברי הזמר (כל מקדש) 'דורשי ה' זרע אברהם אוהבו המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא', דאיתא ממרן הר"ג מלעכוויטש ז"ע שיום השבת גבוה מאד וממנו נשפע שפע רוחני לכל ימות השבוע, והשפע הגשמי בימות השבוע נשפע מתוספת שבת שמוסיף מחול על הקודש. ואמר אילו היה הבעלי בתים שומעים לי ועושים תוספת שבת גדול, היה להם שפע פרנסה כל ימות השבוע. היוצא מזה כי המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא ומוסיפים על קדושת שבת, אפשר להם לעשות זאת עבור קבלת שפע גשמי.

לזה אמר דורשי ה' זרע אברהם אוהבו שאין כונתם לשכר המצוות כי אם דורשים להדבק ביוצרים בקיום רצונו, כאברהם אבינו שבאהבת בוראו היתה כונתו טהורה בקיום רצונו מבלי פניה עבור שכר המצוה, המה מאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא שלא לשם שכר גשמי, כי אם ושמים לשמרו ולערב עירובו זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, ששמחתם בשמירת שבת ותוספת שבת בדבקותם בהשם יתברך עצמו בקיום רצונו ולא בשכר הנשפע להם מזה.

לך לך תשע"ד, ליל שבת

הגליון נדבכת

הר"ר נתן דוד מורד הי"ו - בולטימור

לדגל ביקורו המרומם של

ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בקרוב אג"ש בעיד בולטימור

מצות מילה – חותם תמידי בנפש היהודי

בפרשת העקידה נאמר 'ויהי אחר הדברים האלה' וגו' (בראשית כב, א) פירש"י אחר דבריו של ישמעאל שהיה מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה ולא מיחה, אמר לו יצחק באבר אחד אתה מיראני אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב.

בפשטות משמע שבאבר זה של המילה הודה לישמעאל שגדול ממנו כיון שמל בהיותו בן י"ג שנה, אלא שאמר לישמעאל שאילו אמר לו הקב"ה לזבוח עצמו לפניו לא היה מעכב. ולכאורה פלא גדול לומר שהיתה מילת ישמעאל במעלה יתירה ממילת יצחק.

יש לבאר דאיתא ביושר דברי אמת (בראש קונטרס דרך אמת) ברית גימטריא תרי"ב, כי בתורה יש תרי"ג מצוות ומצות מילה נכלל בה שאר תרי"ב מצוות התורה. והכונה בזה שתכלית כל המצוות לנתק האדם מחומריות הגוף ולקדשו בקדושה עליונה, ובמצות מילה נמשך ברח הגימול נפש רוח ונשמה וקדושה עצומה, שעל ידי זה זוכה בימי חייו לקיים כל מצות התורה, להתנתק על ידם מתשוקות החומר ולדבק בנפשו בא-ל חי.

זה אשר אמר יצחק לישמעאל, הן אמנם מלת עצמך בן י"ג שנה, אבל מה הועילה המילה הלא היא מילה ריקניא שלא הותירה בך חותם קדושה, וכדכתיב (כא ט) שהיה מצחק ואמר חז"ל (תוספתא סוטה ג, א) שהוא לשון ע"ז ג"ע ושפיכות דמים. אבל אני שנימולתי בן שמונת ימים הועילה המילה בנפשי לכל ימי חיי, עד שאפילו אם אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב, בגודל אהבתי ליוצרי ורצוני למסור לו כל מציאותי בכח המילה.

מתוך דברות קודש בשמחת הברית לנכדו הילד יוסף אברהם יחיאל ז"ל בן הר"ג ישראל שלום שליט"א, ח' כסלו תשע"ה

ברית אהבה – קיום המצוות באהבה

איתא בדרך פיקודין במצות מילה (חלק המחשבה אות ג) בשם מהר"ם חגיז שמצות מילה היא ככריתת ברית בין שני אוהבים, כאשר היה נהוג בימי קדם שבשעה ששני אוהבים נפרדו זה מזה לילך לדרך רחוקה עשו ביניהם ברית באש או בדם, שהקזו כל אחד דם מגופו ועירבו הדמים יחד ובוזה כרתו ברית שלא תיפסק אהבתם לעולם. בדרך זו מצות מילה היא כריתת ברית אהבה שאף בהיות האדם בעוה"ז המסתיר מציאותו יתברך, לא תשתכח ממנו אהבת יוצרו ויקיים מצוותיו מאהבה.

זהו ביאור דברי הגמרא בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ אמר אוי לי שאני ערום בלא מצוות כיון שזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו. דאיתא בספ"ק (טעמי המנהגים עניני מילה אות תקק"ג) שהכניסה למרחץ מורה על שנכנס לערוך חשבון נפשו ולרחוץ מכל ענין שאינו כראוי. אמר אוי לי שאני ערום בלא מצוות, כי נראה לו בחשבונו שאין מצוותיו באהבה ודבקות כראוי. כיון שזכר במילה שבבשרו שכל מהותה כריתת ברית אהבה עם יוצרו ובכחה יזכה לקיים עוד מצות באהבה נתיישבה דעתו.

בזה יבואר מאמר רז"ל (שבת קל) כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה כגון מילה וכו' עדיין עושין אותה בשמחה, וברש"י שישראל עושין וששין עליה דכל שאר מצוות אין מוכיח כל שעה אבל מצוה זו מעידה עליהם לעולם, כדאיתא בגמרא שבשעה שראה דוד עצמו וכו'.

ואתנה בריתי ביני ובינך (יז, ב), ברש"י ברית של אהבה וכו'.
ברית אהבה על ידי מסירת האהבה

מצות מילה שנצטוו בה אברהם אבינו היתה הנסיון השביעי מעשרה נסיונות שנתנסה ועמד בכולם. וענין הנסיון הוא לנסות ולבחון אהבת האדם ליוצרו, וכן נסיון מלשון רוממות - כלשון הכתוב (תהלים ס, י) 'נס להתנוסס', שעל ידי עמדו בנסיון מתרומם ומתעצם באהבת השם יתברך.

כן היה אצל אברהם אבינו שבכל נסיון נתרומם ונתעצמה אהבתו לבוראו, אמנם אף אחר עמדו בנסיון עדיין לא נקבעה האהבה בנפשו לעולם ולזה נתנסה בעוד נסיון, לבחון שוב אהבת יוצרו שנתגלה בנסיון הקודם. אבל בנסיון המילה נעשה ברית אהבה, שנקבעה אהבתו להשם יתברך ומהשם יתברך אליו ולזרעו אחריו לעולמי עולמים וכבר אינה תלויה בנסיון ובחינה אחרת, על ידי שישמרו זרעו ברית המילה.

והטעם שנכרת ברית האהבה דוקא בנסיון המילה, כי במצות מילה יש בה מילה ופריעה, ענין המילה נתינת כח לנתק עצמו מכל תאוות אסורות, וענין הפריעה שאף מתאוות מותרות ינתק עצמו ויקדש עצמו במותר. וכאשר מנתק עצמו וזרעו מכל אהבות העולם ומייחד אהבתו ליוצרו, זוכה כנגד זה לברית אהבה להיות אהבת השם יתברך אליו ואהבתו להשם יתברך קיים ועומד לעד. ולכן נקראת המילה אות ברית קודש, כי אות וסימן הוא על גודל האהבה בין השם יתברך ובני ישראל.

מתוך דב"ק ליל שבת לך לך תשפ"א - שלום זכר

מצות מילה מסירות נפש תמידית

ביתר ביאור יש לומר מה טעם לא כרת הקב"ה ברית אהבה עם אברהם אבינו בעת הפיל עצמו לכבשן האש באור כשדים על קדושת שמו יתברך, אשר לכאורה היה בזה גילוי אהבה מצד אברהם אבינו יותר ומאשר במצות מילה. כי אמרו חז"ל (כתובות לג:) אלמלי נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה הוו פלחין לצלמא, כי אף אם יכול האדם למסור נפשו שלא לכפור באמונת ה', ביסורים שאין להם קצבה ל"ע יקשה עליו מאד לעמוד. בדרך זו אף שמוכן כל יהודי למסור חייו להשם יתברך בגודל אהבת ה' הטבועה בנפשו, אמנם לחיות כל חייו באופן שימסור אהבותיו להשם יתברך עבודה קשה היא.

לכך אף כאשר מסר אברהם אבינו נפשו על קדושת השם באור כשדים לא זכה לברית אהבה עם יוצרו, כי אין זה אלא סימן על התעוררות גודל אהבה בעת הזאת, ולא נגלה עדיין היות בו אהבה תמידית ליוצרו אשר זהו ענין ברית אהבה. רק על ידי שקיים מצות מילה וטבע בזה בעצמו וזרעו למסור בגודל אהבתו ליוצרו כל האהבה והתאוות להשם יתברך בכל יום ובכל עת בלא הפסק, זכה לכריתת ברית אהבה להיות האהבה בין השם יתברך אליו קבועה ועומדת לעד.

בזה יתיישב מה שנתקשו המפרשים מה טעם לא מל אברהם אבינו עצמו קודם שנצטווה, כאשר קיים כל התורה קודם שניתנה כדאיתא בחז"ל (יומא כח:). כי התעוררות אהבה הבאה מצד האדם אינה דבר תמידי, אבל התעוררות הבאה מקיום מצות ה' יש לה קיום תמידי כאשר המצוה היא דבר נצחי. וכיון שתכלית המילה לקבוע בנפשו אהבה תמידית שמכחה ימסור תמיד אהבותיו להשם יתברך, לא רצה לקיימה בלא שנצטווה עליה.

מתוך דב"ק קדישא רבא לך לך תשפ"א. ברית מילה